

Brüssel, 4. oktoober 2024
(OR. en)

14191/24

ACP 104
PTOM 16
GROENLAND 2
FIN 866
RELEX 1222

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	4. oktoober 2024
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2024) 437 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE 2023. aastal ülemeremaadele ja -territooriumidele ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel ja 11. Euroopa Arengufondi raames antud finantsabi rakendamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2024) 437 final.

Lisatud: COM(2024) 437 final

Brüssel, 4.10.2024
COM(2024) 437 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE

**2023. aastal ülemeremaadele ja -territooriumidele ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa
assotsieerimise otsuse alusel
ja 11. Euroopa Arengufondi raames antud finantsabi rakendamise kohta**

**Aruanne 2023. aastal ülemeremaadele ja -territooriumidele ÜMTde, sealhulgas
Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel ja 11. Euroopa Arengufondi raames antud
finantsabi rakendamise kohta**

Sissejuhatus

2023. aasta oli Euroopa Liidu (EL) ning 13 ülemeremaa ja -territooriumi (edaspidi „ÜMT“) vaheliste suhete seitsmeaastase perioodi (mis sai alguse 2021. aastal, kui võeti vastu ülemeremaade ja -territooriumide, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise otsus¹) kolmas rakendamisaaasta.

ÜMTde ja ELi partnerlus põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu IV osal ja ELi toimimise lepingu artikli 203 kohaselt vastu võetud ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsusel. ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse artikli 1 kohaselt on kõnealuse otsuse eesmärk toetada ÜMTde kestlikku arengut ja edendada liidu väärtusi maailmas.

ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsusega liideti kaks varasemat instrumenti – endine ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus,² mida toetati Euroopa Arengufondist, ja täiendav Gröönimaad käsitlev otsus,³ mida rahastati ELi eelarvest – üheks ELi eelarvest rahastatavaks instrumendiks, mida kohaldatakse nüüd kõigi ÜMTde suhtes.

Uus otsus on aluseks ÜMTdega aastatel 2021–2027 tehtava koostöö kavandamisele, milles lähtutakse põhjalikust poliitilisest ja strateegilisest dialoogist. ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse rakendamiseks eraldatakse selleks ajavahemikuks 500 miljonit eurot.

ÜMTde konkreetsete vajaduste ja probleemide lahendamisel keskendutakse 2021.–2027. aastal tehtavas koostöös meetmetele, mis on nii ÜMTde kui ka ELi huvides. Mitmeaastaste sihtprogrammide kohaselt on ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse raames esmatähtsad koostöövaldkonnad eelkõige rohe- ja digipööre, tööhõive ja majanduskasv ning inimareng. 2023. aasta lõpuks olid kõik 16 mitmeaastast sihtprogrammi vastu võetud (12 Prantsuse Antarktiliste ja Lõunaalade⁴ territoriaalset ja piirkondlikku mitmeaastast sihtprogrammi, kaks Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna piirkondlikku mitmeaastast sihtprogrammi ning üks piirkondadevaheline mitmeaastane sihtprogramm), millest kaks (Wallis ja Futuna ning piirkondadevaheline mitmeaastane sihtprogramm) 2023. aastal⁵.

Kogu 2023. aasta vältel jätkati mitme niisuguse meetme elluviimist, mida rahastati eelmise ÜMTde otsuse⁶ alusel 11. Euroopa Arengufondist.

Seega hõlmab käesolev aruanne mõlema otsuse alusel 2023. aastal tehtud toiminguid ja antud toetusi.

- Aruande **esimeses osas** tuuakse välja 2023. aastal eelmise ÜMTde assotsieerimise otsuse alusel ja 11. EAFi raames tehtud edusammud.

¹ Nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsus 2021/1764 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta).

² Nõukogu otsus 2013/755/EL ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta.

³ Nõukogu otsus 2014/137/EL, mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid.

⁴ Terres australes et antarctiques françaises / Prantsuse Antarktilised ja Lõunaalad.

⁵ Lisateavet ÜMTde ja vastuvõetud mitmeaastaste sihtprogrammide kohta saab siit: [Ülemeremaad ja -territooriumid – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/113755/EL/1/assocs/assocs_en.pdf).

⁶ Vt joonealune märkus nr 3.

- Aruande **teises osas** kirjeldatakse vastavalt ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse artiklile 86 edusamme, mis on tehtud kõnealuse otsuse rakendamisel.
- **Kolmandas osas** juhitakse tähelepanu ELi ja ÜMTde vahelises dialoogis 2023. aastal tehtud edusammudele.
- **Neljandas osas** antakse ülevaade järgmistest sammudest 2024. aastal ja pärast seda.
- Aruande **lisas** on esitatud üksikasjad ÜMTdele 2023. aastal antud finantsabi kohta.

I. ÜMTdega 2023. AASTAL 11. EAFi RAAMES TEHTUD KOOSTÖÖ

11. EAFi raames ÜMTdele eraldatud rahalised vahendid (eelmine ÜMTde assotsieerimise otsus)

11. EAFi raames ÜMTdele ajavahemikus 2014–2020 määratud vahendeid eraldati kooskõlas eelmise ÜMTde assotsieerimise otsuse 2. lisaga järgmiselt:

- 229,5 miljonit eurot territoriaalseks (kahepoolseks) koostööks;
- 100 miljonit eurot piirkondlikuks koostööks ja kõiki ÜMTsid hõlmavaks koostööks;
- 21,5 miljonit eurot humanitaar- ja hädaabi rahastamiseks;
- 5 miljonit eurot intressitoetuste ja ÜMTde investeerimisrahastuga seotud tehnilise abi rahastamiseks;
- 8,5 miljonit eurot uuringuteks ja tehnilise abi meetmeteks.

11. EAFi raames olid 16 ÜMTd vahendite territoriaalseks jaotuseks abikõlblikud. Lisaks kolmele piirkondlikule programmile edendatakse ÜMTde omavahelist koostööd ühe kõiki ÜMTsid hõlmava valdkondliku programmiga (käimasolev programm „Green Overseas“).

Endised Ühendkuningriigi ÜMTd olid kõlblikud saama EAFi vahenditest toetusi kuni kõigi käimasolevate programmide lõppemiseni.

Olukord 2023. aastal

a) Territoriaalne koostöö

2023. aastal jätkati Aruba ja Bonaire'i territoriaalsete programmide rakendamisega, samal ajal kui koostöö Sint Maarteni ja Curaçaoga oli alles väga varajases etapis.

• Kariibi mere piirkond

Arubal jätkus kõrghariduse programmi rakendamine (2023. aasta lõpuks oli välja makstud 12,29 miljonit eurot), mille käigus võeti ülikoolis kasutusele teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonna õppekava ning lõpetati ehitustööd uue teaduskonna ja laboratooriumide rajamiseks (avatakse 2024. aastal).

Bonaire'il jätkus edukalt noortele suunatud eelarvetoetusprogrammi rakendamine (2023. aastaks oli välja makstud 2,21 miljonit eurot) ja see peaks lõppema 2024. aastal.

Sint-Maartenis jätkati 2023. aastal tööd hankedokumentidega, et viia ellu üks vee- ja kanalisatsioonisektori meede. Meetme rakendamiseks antakse tehnilist abi, mis aitab arendada piiriülest koostööd naabruses asuva Saint-Martiniga (ELi äärepoolseim piirkond). Samuti on Sint-Maarten saanud abi vastupanuvõime suurendamiseks ja katastroofidele reageerimiseks

ette nähtud 11. EAFi erakorralistest vahenditest (2023. aasta lõpuks oli välja makstud 4,87 miljonit eurot) ühe ajutise peavarju ehitamiseks.

Curaçao vastupanuvõime suurendamise programmi raames tehti pärast rahastamislepingu sõlmimist, mis toimus 2021. aasta lõpus, hankedokumentidega seotud täiendavaid ettevalmistustöid. Leping allkirjastatakse eeldatavasti 2024. aastal.

b) Piirkondlik koostöö

• Vaikse ookeani piirkond

Vaikse ookeani piirkonnas keskendub piirkondlik koostööprogramm PROTEGE (Pacific Territories Regional Project for Sustainable Ecosystem Management, 36 miljonit eurot) ökosüsteemide degradeerumise ja kliimamuutuste vastasele võitlusele. Programmil PROTEGE on väga praktilised erieesmärgid, sealhulgas parimate põllumajandus- ja kalandustavade jagamine Vaikse ookeani ÜMTde vahel. Rahastamislepingut on pikendatud 2024. aasta oktoobrini, et anda meetmete rakendamiseks rohkem aega.

• Kariibi mere piirkond

Kariibi mere piirkonnas keskendub programm RESEMBID (Resilience, Sustainable Energy and Marine Biodiversity, 42,67 miljonit eurot, sellest 2,67 miljonit eurot B-assigneeringutest COVID-19 toetusena) vastupanuvõime suurendamisele, säästvate energiate ja mere elurikkusele. Kui territoriaalsete meetmetega toetatakse kestlikku avalikku poliitikat sihtvaldkondades iga territooriumi tasandil, siis piirkondlike meetmetega võimendatakse sekkumise üldist mõju kogemuste ja oskusteabe koondamise ning territooriumide vahelise teadmiste jagamise ja vastastikuse õppimise kaudu. 2023. aastal jätkus programmi rakendamine kiirendatud tempos 47 toetusprojekti kaudu, mis hõlmasid kõiki toetust saavaid territooriume (praegu rakendatakse 40 projekti ja 7 projekti elluviimine on lõppenud). Programmi raames saavutati märkimisväärsed tulemused ka vastupanuvõime ja katastroofiõhuks valmisoleku valdkonnas. Nimelt koostati hädaolukordadeks valmisolekut ja katastroofidele reageerimist käsitlevad diagnostikaaruanded kõigi ÜMTde kohta ning tugevdati partnerlust Kariibi piirkonna katastroofiriski kindlustusrahastuga (CCRIF). Kõik katastroofiõhuks valmisolekuga seotud tegevused on lõppenud. Seni on välja makstud 23,33 miljonit eurot.

• India ookeani piirkond

Vaatamata COVIDist tingitud ulatuslikele logistilistele piirangutele ja keerulisele algusele jätkus 11. EAFi raames ellu viidav projekt RECI (Restoration of Islands Ecosystems in the Indian Ocean, 4 miljonit eurot) kogu 2023. aasta jooksul täisvõimsusel. Märkimisväärne osa rahalistest vahenditest eraldati 2023. aastal Amsterdamis saare deratiseerimise ettevalmistamiseks ja rakendamiseks. Märkimist väärib mitu teabevahetusmeetet: teavituskavad Tromelini ja Amsterdamis saarel tehtavate toimingute kohta, artiklid, projekti RECI brošüür, tempel ja mitu videot. 2022. aasta juulis allkirjastati rahastamislepingu muudatus, millega pikendati rakendamisperioodi 20 kuu võrra (kuni 2025. aasta jaanuarini), et võimaldada lõpule viia kõik kavandatud meetmed.

• Kõiki ÜMTsid hõlmav valdkondlik programm „Green Overseas“ (GO)

See 17,8 miljoni euro suuruse eelarvega programm, mida rahastatakse 11. EAFist, hõlmab nii ELi ÜMTsid kui ka endisi Briti ülemereterritooriume. Programmi keskmes on säästva energia edendamine ja kliimamuutustele vastupanu võime suurendamine. 2023. aastal käivitati nõudluspõhine GO rahastu. Selle tulemusena valiti kliimamuutustega otseselt seotud

meetmeid käsitlevateks uuringuteks või tehniliseks abiks välja 33 üksikprojekti. Töötati välja veebisait ja veebiplatvorm. Projekti osana korraldati Dubais COP 28 raames kõrvalüritus, mille teemaks oli mitmemõõtmelise haavatavuse indeksi roll rahaliste vahendite kaasamisel vastupanuvõime suurendamiseks. See tekitas ka vajaduse korraldada ÜMTde kliimameetmete rahastamise foorum, mis toimub 2024. aasta oktoobris Brüsselis.

c) Tehniline abi ja institutsiooniline tugi

2022. aastal käivitati ÜMTde noortevõrgustik, mida rahastatakse 11. EAFi tehnilise koostöö rahastust summas 560,000 eurot. Rakendamisperiood on kolm aastat.

Kümnest eri ÜMTst valiti välja esimene 25st noorest (vanuses 20–28 aastat) koosnev rühm, kes alustas üheaastast õpet eesmärgiga saada rohkem teavet ELi ja ÜMTde partnerluse ning Euroopa institutsioonide toimimise kohta. Samal ajal tehti võrgustikutööd teiste ÜMTde sarnaselt meeletatud noortega.

2023. aastal lõpetas esimene rühm edukalt oma õppe. Seejärel valiti välja järgmised 25 noort **kõigist 13st ELiga seotud ÜMTst**. Kõnealuse üheaastase õppe raames oli ÜMTde noortevõrgustiku liikmetel võimalus viibida 2023. aasta oktoobris nädalapikkusel õppekülastusel Brüsselis, osaleda mitmesugustel veebiseminaridel ja -kohtumistel, huvipakkuvatel teemadel toimuvatel ÜMTde ja/või noortega seotud üritustel ning koostada ühiselt kaastöö 2024. aasta veebruaris Brüsselis toimuvaks ÜMTde ja ELi foorumiks.

d) Euroopa Investeeringuspank (EIP)

ÜMTde investeeringusrahastust (rahaline toetus 48,5 miljonit eurot), mida haldas EIP eelmise, 2013. aasta ÜMTde assotsieerimise otsuse alusel, rahastati intressitoetusi ja tehnilist abi (5 miljonit eurot). EIP täiendas rahastu vahendeid omavahenditega (kuni 100 miljonit eurot). ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise uue otsuse vastuvõtmise tulemusena lõpetas rahastu tegevuse ja sellega seotud toimingud viidi lõpule 2020. ja 2021. aastal.

Vastavalt 2023. aasta veebruaris komisjoni, Ühendkuningriigi ja EIP vahel sõlmitud üleandmislepingule lisatakse ÜMTde investeeringusrahastust tulenevad netotagasimaksed ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel iga-aastaste lisamaksena jaotamata fondi. Eelduste kohaselt moodustavad kuni 2027. aastani tehtavad tagasimaksed ligikaudu 35 miljonit eurot, millest 13,6 miljonit eurot laekus 2023. aasta lõpuks.

ÜMTdel on nüüd õigus esitada taotlusi projektide toetamiseks uuest InvestEU rahastamisvahendist. Projekte toetatakse konkurentsipõhiselt, kuna ÜMTdele ei ole spetsiaalseid eraldi enam ette nähtud. Toetust antakse vastavalt võimalustele. Näiteks toimus 2023. aastal komisjoni abiga EIP missioon Prantsuse Polüneesiasse ja Uus-Kaledooniasse, et edendada Vaikse ookeani ÜMTde osalemist.

II. 2023. AASTAL UUE ÜMT OTSUSE ALUSEL TEHTUD KOOSTÖÖ

ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel eraldatud rahalised vahendid

ÜMTdele aastateks 2021–2027 ette nähtud 500 miljonit eurot on kõnealuse otsuse 1. lisa alusel jagatud järgmisteks eraldisteks:

- 164 miljonit eurot vahendite territoriaalseks (kahepoolseks) jaotuseks muudele ÜMTdele peale Gröönimaa;

- 225 miljonit eurot vahendite territoriaalseks (kahepoolseks) jaotuseks Gröönimaale;
- 76 miljonit eurot piirkondlikuks koostööks, sellest 15 miljonit eurot ÜMTde piirkonnasiseseks koostööks nende naabritega, kes ei kuulu ÜMTde hulka;
- 22 miljonit eurot uuringuteks või tehnilise abi meetmeteks;
- 13 miljonit eurot paigutatakse jaotamata fondi ettenägematute asjaolude, tekkivate probleemide ja uute rahvusvaheliste algatuste ja prioriteetide jaoks.

Euroopa Investeeringispanga hallatud ja nüüdseks lõpetatud ÜMTde investeeringisrahastust tagasisaadavad summad lisatakse nende laekumisel jaotamata fondi.

Vastavalt ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuses kehtestatud kriteeriumidele on **12 ÜMTd (13st) kõnealuse otsuse alusel vahendite kahepoolseks jaotuseks abikõlblikud**. Prantsuse Antarktilisi ja Lõunaalasi, mis on ainus asustamata ÜMT, käsitatakse rahastamiskõlblikkuse seisukohast piirkonnana vastavalt ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse artikli 84 lõikele 1; seega saavad need alad vahendite kahepoolse jaotuse asemel toetust sihtotstarbelisest piirkondlikust programmist.

Kariibi mere, Vaikse ookeani ja India ookeani jaoks mõeldud **kolme piirkondliku programmi** eesmärk on edendada sama piirkonna ühesuguste probleemide ja prioriteetidega ÜMTde koostööd. Vahendite piirkondliku jaotuse alusel rahastatavate meetmetega toetatakse nimetatud probleeme käsitlevate kõikehõlmavate piirkondlike programmide ja projektide väljatöötamist ning rahastamist. ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsusega kehtestatud oluline uuendus on **piirkondadevaheline rahastamispakett**, millega nähakse ette rahalised vahendid koostöö soodustamiseks naabruses asuvate Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide (AKV) ja/või kolmandate riikide ning ELi äärepoolseimate piirkondadega.

Olukord 2023. aastal

a) Territoriaalne koostöö

2023. aastal lõppes ÜMTdele mõeldud vahendite territoriaalse jaotuse kavandamine. Nüüdseks on kehtestatud **kõik territoriaalsed mitmeaastased sihtprogrammid** (viimane neist oli Wallise ja Futuna saarte mitmeaastane sihtprogramm, mis võeti vastu 2023. aastal), millega edendatakse sotsiaal-majanduslikku arengut, keskendudes kestlikule turismile (20,4 miljonit eurot).

2023. aastal hoogustus 2021.–2027. aastate koostööks suunatud eraldiste **rakendamine**: enne 2023. aasta lõppu kiideti heaks kolm mitmeaastast tegevuskava (digitaliseerimine Arubal e-valitsuse tegevuskava kaudu – 14,2 miljonit eurot, Gröönimaa haridus aastateks 2024–2025 – 71,25 miljonit eurot ning toetusmeetmed aastateks 2023–2024 – 3,4 miljonit eurot) ning kaks iga-aastast tegevuskava (veevarustus ja kanalisatsioon Bonaire'il – 4,6 miljonit eurot ja keskkonnasäästlik majanduskasv Gröönimaal – 22,5 miljonit eurot). Nende tegevuskavade prioriteetsed valdkonnad on täielikult kooskõlas Euroopa roheline kokkuleppe prioriteetidega, samuti digiajastu ning töökohtade ja majanduskasvu tegevuskavadega. Nende tegevuskavade vastuvõtmise tulemusel moodustavad 2021.–2023. aasta kulukohustused kokku 42 % ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse kohasest 500 miljoni euro suurusest rahastamispaketist. Tuleb märkida, et roheline kokkuleppega seotud teemad kajastuvad vastu võetud 16st mitmeaastasest sihtprogrammist 14 programmis. See tähendab, et ligikaudu 47 % kõikidest ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse kohastest vahenditest kasutatakse roheline

kokkuleppega seotud koostööks (nt taastuenergia, elurikkuse, katastroofiohu vähendamise, kestliku põllumajanduse, reoveekäitluse ja keskkonnahoidliku majanduskasvu valdkonnas).

Kariibi mere ÜMTd. 2023. aastal allkirjastati kolm rahastamislepingut: Saba – säästev ja taastuenergia (4,1 miljonit eurot), Sint Eustatius – säästev energia (2,9 miljonit eurot) ja Saint-Barthélemy – katastroofiohu juhtimine (2,5 miljonit eurot). Saba ja Saint-Barthélemy puhul tehti 2023. aastal esimesed väljamaksed vastavalt 2,5 miljonit eurot ja 0,25 miljonit eurot.

Vaikse ookeani ÜMTd. 2023. aastal allkirjastati kaks rahastamislepingut: Prantsuse Polüneesia – kestlik veemajandus (31,1 miljonit eurot) ja Uus-Kaledoonia – energiasüsteemi ümberkujundamine (30,9 miljonit eurot). 2023. aastal kanti Prantsuse Polüneesiale üle esimene väljamakse summas 6 miljonit eurot.

Saint-Pierre ja Miquelon liigub säästva turismi eelarvetoetusprogrammi rakendamisega jõudsalt edasi. 2023. aastal võeti vastu olulised kestlikku arengut soodustavad meetmed, nagu mitmeaastane energiakava, säästva turismi edendamine ja taastuenergia toetamine. Majanduse mitmekesistamise valdkonnas on rakendatud selliseid algatusi nagu avaandmed, ühisrahasutusplatvormi käivitamine ja ettevõtluse atraktiivsuse strateegia. Lisaks on tehtud jõupingutusi, et toetusprogrammide, koolituste ja algatuste kaudu edendada kaasatust, eesmärgiga parandada noorte ja puuetega inimeste tööalast konkurentsivõimet. Täpsemalt võimaldas ELi eelarvetoetus pakkuda koolitust 421 noorele (807st, elanikke on Saint-Pierre'il ja Miquelonil 5 974). 2023. aastal tehti esimene väljamakse summas 7 miljonit eurot.

Gröönimaal lõppes 2021. aastal vastu võetud haridusele suunatud eelarvetoetusprogramm. Tehti viimane väljamakse kokku 27,8 miljonit eurot, sellest 5,3 miljonit eurot muutuvsummalise osamaksena. Selle programmiga tehti edusamme muu hulgas IT-lahenduste kasutamisel, et reageerida õpetajate nappusele, sektori koordineerimise parandamisel ja uuenduslike oskuste edendamisel.

Uues haridusprogrammis aastateks 2023–2024 keskendutakse ümber- ja täiendõppele, parematele õppekavadele kutseõppes ja õppijate heaolule, tuginedes uuele Gröönimaa haridusstrateegiale. Programmi elluviimine algas 2024. aasta esimesel poolaastal.

2023. aastal võeti vastu uue prioriteetse valdkonna – keskkonnasäästlik majanduskasv – meede summas 22,5 miljonit eurot. Sellega edendatakse koostööd säästva energia, toorainete, keskkonna ja teadusuuringute valdkonnas. Kooskõlas ELi strateegiaga „Global Gateway“ peaks see andma ELile Gröönimaal tugevama positsiooni rohepöörde edendamiseks, nt kriitilise toorme valdkonnas kooskõlas 2023. aasta novembris allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandumiga kestlike toorainete väärtusahelate kohta.

2023. aastal jätkusid ettevalmistused Euroopa Komisjoni büroo avamiseks Nuukis. See avati ametlikult 15. märtsil 2024. Büroo hõlbustab ELi poolt Gröönimaale antava märkimisväärse toetuse (225 miljonit eurot ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel) haldamist ja aitab süvendada partnerlust, sealhulgas valdkonnapoliitika dialoogi kaudu tihedas koostöös ELi Arktika küsimuste erisaadikuga. Lisaks annab büroo teavet ja edendab ELi era- ja avaliku sektori investeeringuid Gröönimaal koostöös asjaomaste komisjoni talituste ja teiste partneritega, sealhulgas Euroopa Investeerimispankaga, võttes arvesse kohaldatavaid ELi rahastamisvahendeid ja toetades strateegia „Global Gateway“ prioriteetide rakendamist.

b) Piirkondlik koostöö

Nüüdseks on kehtestatud ka kõik piirkondlikud mitmeaastased sihtprogrammid, kuna 2023. aastal võeti vastu ülejäänud piirkondadevahelised sihtprogrammid⁷. Kariibi mere piirkonna mitmeaastane sihtprogramm, milles keskendutakse loodusvarade kestlikule majandamisele, võeti vastu juba 2022. aastal ning 2023. aastal alustati tegevuse kavandamist. 2023. aastal jätkati tööd Prantsuse Antarktiliste ja Lõunaalade piirkondliku mitmeaastase sihtprogrammi rakendusmeetme ettevalmistamiseks, et võtta see meede vastu 2024. aastal. Meetme keskmes on Prantsuse Antarktiliste ja Lõunaalade ja India ookeani edelaosa merekeskkonna elurikkuse ja ökoloogiliste funktsioonide säilitamine. 2023. aastal jätkus ka Vaikse ookeani piirkonna mitmeaastase sihtprogrammi meetmete kavandamine.

Selleks et tõhustada ÜMTde piirkondlikku integratsiooni oma vastavates piirkondades ja tegeleda selliste üleilmsete probleemidega nagu kliimamuutused, elurikkuse kadumine ja toiduga kindlustamatus, samuti selleks, et edendada kestlikku arengut koos parema ühendatusega, eraldatakse ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel piirkondadevaheliseks koostööks sihtotstarbelisi vahendeid. Selleks on ette nähtud 15 miljoni euro suurune rahastamispakett ning asjaomane mitmeaastane sihtprogramm võeti vastu 2023. aasta novembris. Aasta viimases kvartalis algas mõttevahetus iga piirkonna ÜMTdega nende vahendite kavandamise üle.

c) Tehniline abi ja institutsiooniline tugi

2023. aastal pakuti jätkuvalt tehnilist abi, eelkõige selleks, et toetada ÜMTde ametiasutusi uute meetmete väljatöötamisel Bonaire'i, Aruba, Prantsuse Antarktiliste ja Lõunaalade, Wallise ja Futuna, Gröönimaa ja Kariibi piirkonna jaoks. Samuti toetati ÜMTde ja ELi igaaastase foorumi esimese etapi korraldamist 2024. aasta veebruaris Brüsselis. Selle jaoks sõlmiti 2023. aasta novembris teenuseosutajaga leping. Samuti valiti välja eriasutus, et edendada ÜMTde ja ELi vahelist partnerlust teavituskampaania kaudu. 2023. aastal maksti tehnilise koostöö rahastustest välja kokku 0,9 miljonit eurot.

Lisaks toetas EL 2023. aastal ülemeremaade ja -territooriumide ühendust (edaspidi „ÜMTde ühendus“), pakkudes tehnilist abi ELi ja ÜMTde ühenduse ministrite konverentsi institutsioonilise dialoogi korraldamisel, mis toimus 2024. aasta veebruaris Brüsselis ÜMTde ja ELi foorumi raames. Nagu allpool kirjeldatud, takistasid kogu aasta jooksul ÜMTde ja ELi vahelist tõhusamat ja sujuvamat dialoogi endiselt ÜMTde ühenduses valitsevad tõsised haldus- ja institutsioonilised raskused.

ÜMTde ühendus

Komisjon on pikka aega ja kindlalt toetanud ÜMTde ühendust, tunnustades selle olulist rolli ELi ja ÜMTde partnerluses. Alates 2018. aastast ja vastavalt ühenduse taotlusele hakkas komisjon varasema tehnilise abi asemel toetuslepingute kaudu rahastama ÜMTde ühenduse sekretariaadi jooksvaid kulusid.

ÜMTde ühendus asub Brüsselis ja tegutseb Belgia õiguse kohaselt eraõigusliku üksuse vormis (mittetulundusühendus). Alates 2020. aastast on ühendus seisnud silmitsi üha suuremate sisemiste haldusraskustega, mis kulmineerusid sellega, et 2022. aastal külmutati selle pangakonto, mis vabastati ametlikult alles 2023. aasta mais. Selle tulemusena oli ühenduse sekretariaadi tegevus 2022. ja 2023. aastal suures osas halvatud ning tingimused uue toetuse allkirjastamiseks 2023. aastal ei olnud täidetud.

⁷ Vaikse ookeani piirkonna mitmeaastane sihtprogramm (maismaalt ja merest saadava toidu süsteemid) ning Prantsuse Antarktiliste ja Lõunaalade mitmeaastane sihtprogramm (elurikkus) võeti vastu juba 2021. aastal.

2023. aastal auditeeris komisjon 2020. ja 2021. aasta toetuslepinguid ning edastas ÜMTde ühendusele esialgsed järeldused. 2022. aasta kohta esitati komisjonile põhjalik kulude kontrolli aruanne. Käimas on sellega seotud konsultatsioonid komisjoni ja ÜMTde ühenduse vahel.

Komisjon julgustas ühendust võtma vajalikke meetmeid oma sisekontrollisüsteemide ning haldussuutlikkuse ja juhtimistavade tugevdamiseks. Seda arvesse võttes konsulteeris ÜMTde ühendus 2023. aastal oma liikmetega ja valmistas ette 2021.–2027. aasta strateegia strateegilise ajakohastamise, keskendudes institutsioonilistele ja haldusaspektidele.

III. INSTITUTSIOONIDEVAHELINE DIALOOG 2023. AASTAL

ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuses (artikkel 14) on määratletud kolm dialoogifoorumit.

ÜMTde ja ELi foorum

See iga-aastane foorum on ÜMTde ja ELi vahelise dialoogi kõrgeim poliitiline tasand. 2023. aasta foorum oli algselt kavandatud 2023. aasta viimasesse kvartalis, kuid see lükati edasi 2024. aasta veebruarini, kui ÜMTde ühenduse eesistuja oli rotatsiooni korras Gröönimaa.

Kolmepoolsed konsultatsioonid / kolmepoolsed kohtumised

2023. aastal korraldati komisjoni (eesistuja), ÜMTde esindajate ja ÜMTdega seotud liikmesriikide vahel Brüsselis kolm kolmepoolset kohtumist (märtsis, juunis ja oktoobris, kõik hübriidvormis). Need olid valdkonnapoliitika dialoogi platvormiks, kus sai vahetada asjakohast teavet, arutada ühist huvi pakkuvaid prioriteetseid teemasid ja jälgida assotsieerimisotsuse rakendamisel tehtud edusamme. Samuti pakkusid need kohtumised võimaluse mõelda ühiselt, kuidas kujundada ÜMTde rolli strateegias „Global Gateway“, süvendada dialoogi ja edendada investeringuid. Lisaks arutati ÜMTde ühenduse institutsioonilist olukorda, ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse kohaste piirkondadevaheliste vahendite rakendamise ettevalmistuste seis ja edasisi samme, kõiki ÜMTsid hõlmava teavituskampaania ettevalmistamist ning ÜMTde ja äärepoolseimate piirkondade kultuurivaldkonna katsealgatuse (projekt Archipel) tutvustamist. Oktoobris toimunud kolmepoolne kohtumine võimaldas määrata kindlaks ühised prioriteedid 2024. aasta veebruaris Brüsselis toimuvaks ÜMTde ja ELi 2024. aasta foorumiks, vahetada arvamusi ÜMTdele kavandatud koolituse üle seoses nende suurema osalemisega ELi horisontaalsetes programmides ning teavitada liikmesriike ja territooriume ÜMTde noortevõrgustiku projekti raames toimuvast tegevusest.

Ajutised partnerluse tööühmad

Ajutisi partnerluse tööühmi moodustatakse vastavalt vajadusele. 2023. aastal ühtegi kohtumist ei korraldatud.

Institutsioonidevahelist dialoogi mõjutas 2023. aastal ÜMTde ühenduse vähenenud aktiivsus ja puudulik koordineerimine, mis oli tingitud tekkinud haldusraskustest.

IV. EDASINE TEGEVUS

ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse kohaste eraldiste kavandamine on lõpule viidud, välja arvatud eraldised, mis paigutatakse kõnealuse otsuse I lisas osutatud jaotamata fondi (vt allpool).

2024. aastaks on kavandatud kaks uut rakendusmeetet: i) Kariibi mere piirkonna meede toiduga kindlustatuse, vee ja bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas (21 miljonit eurot) ning

ii) Wallise ja Futuna sotsiaal-majandusliku arengu meede (20,4 miljonit eurot). Vaikse ookeani piirkonna kestlike toidusüsteemide alase meetme (36 miljonit eurot) väljatöötamine viiakse lõpule 2024. aastal ja see võetakse ametlikult vastu 2025. aasta alguses.

Samal ajal jätkub eelmise ÜMTde assotsieerimise otsuse alusel (11. EAF) veel pooleliolevate meetmete, eelkõige valdkondliku programmi „Green Overseas“ ja piirkondliku programmi RESEMBID rakendamine kuni nende lõpetamiseni.

Veel üheks 2024. aasta prioriteediks on jätkata tööd piirkondadevahelise mitmeaastase sihtprogrammi meetmete ettevalmistamiseks. Samuti alustatakse arutelu selle üle, kuidas kasutada ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse kohast jaotamata fondi kooskõlas strateegia „Global Gateway“ prioriteetidega ja võimaluse korral koos piirkondlike/piirkondadevaheliste eraldistega.

2024. aastal ja edaspidi on oluline kasutada strateegilisemalt ära ÜMTde ja ELi suurepärasteid suhteid ning tugevdada veelgi ÜMTde rolli asjaomastes ELi piirkondlikes strateegiates, sealhulgas Arktika, India ja Vaikse ookeani piirkonna ning Ladina-Ameerika strateegias ning Samoa lepingus. Kuigi territoriaalsed/kahepoolsed koostööprogrammid on strateegiaga „Global Gateway“ hästi kooskõlas, on veel üks ELi tegevuse prioriteet edendada tihedamaid piirkondlikke, kõigile pooltele kasulikke partnerlusi ÜMTde ning nende naaberriikide ja -territooriumide, sealhulgas AKV ja AKV riikide hulka mittekuuluvate riikide ning äärepoolseimate piirkondade vahel. Horisontaalse prioriteedina on partnerluse võtmeks ka noorte jätkuv kaasamine.

2023. aastal käivitatud teavituskampaania suurendab veelgi üldsuse teadlikkust ÜMTde ja ELi partnerlusest ning loob sellest positiivse ettekujutuse. Seda täiendatakse sihipärase koolitustega, et edendada ÜMTde suutlikkust suurendada oma osalust ELi horisontaalsetes programmides.

Komisjon jätkab koostööd ÜMTde ühendusega, sealhulgas kolmepoolsete konsultatsioonide raames 2020., 2021. ja 2022. aasta toetuste auditite ja kulude kontrollimise järelmeetmete osas. Samal ajal töötatakse välja sihipärase tehnilise abi kavad, et toetada ÜMTde ühendust reformipüüdlustes ja põhikirjajärgses tegevuses.

Järgmine ÜMTde ja ELi foorum, mis peaks toimuma 2025. aastal Arubal, võimaldab teha kokkuvõtte ÜMTde, sh Gröönimaa assotsieerimise otsuse alusel tehtava finantskoostöö rakendamisest, käsitleda ühist huvi pakkuvaid teemasid ning suunata ELi ja ÜMTde partnerlust strateegiliselt.